

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

Διδάσκων: Επίκ. Καθ. Αθανάσιος Σακελλαριάδης

Σημειώσεις 5^{ης} θεματικής ενότητας (Μάθημα 11 – Μάθημα 12)

ΝΟΗΜΑ

Η συμβατική, κοινή ή σταθερή έννοια μιας έκφρασης, δομής ή πρότασης σε μια γλώσσα, ή ενός μη γλωσσικού σημείου ή συμβόλου. Το κυριολεκτικό νόημα είναι η πλήρης απόδοση του ορισμού ενός λεξικού δομημένου με συντακτική αρτιότητα.

Το νόημα εκφράζει τις προθέσεις επικοινωνίας μας διαμέσου των εκφορών μας.

Οι παλαιότερες θεωρίες για το νόημα 17^{ος} – 19^{ος} αιώνας αναφέρουν ότι το νόημα συλλαμβάνεται από τις ιδέες ή τις νοητικές εικόνες που εκφράζονται διαμέσου των λέξεων. Κατά τον Ντεκάρτ το νόημα αποτελεί χαρακτηριστικό του νου ο οποίος συγκροτεί την αναπαράσταση των ιδεών. Κατά τον Λοκ το νόημα μεσολαβεί στις ιδέες και τα αντικείμενα.

Η σύγχρονη αναλυτική φιλοσοφία αναφέρεται περισσότερο σε προτασιακές εκφορές ή εκφωνήματα (propositional utterances) ή προτασιακά περιεχόμενα (contents) όπως, σκέψεις, πεποιθήσεις, προθέσεις παρά σε ιδέες και εικόνες.

Επίσης αναφέρουν ότι το νόημα συγκροτείται από υπόρρητες συμβάσεις (tacit/implicit conventions) οι οποίες συνδέονται με τις πεποιθήσεις (beliefs) των ομιλητών (φορέων) του νοήματος, χωρίς τη δημόσια γλωσσική πρακτική ή αποτελεί συνδυασμό και των δύο στοιχείων.

Το γλωσσικό νόημα συγκροτείται: α) από την επικοινωνία (ανακοίνωση) των προθέσεων και των πρακτικών και β) από τη διαδικασία της σκέψης και της κατανόησης.

Η υπόθεση του *Tractatus* και η σχέση με Frege και Russell.

Ο Kripke απορρίπτει τους ισχυρισμούς των Frege και Russell για τα συνηθισμένα κύρια ονόματα, ισχυριζόμενος η αναφορά σ' αυτά καθορίζεται όχι από περιγραφικές συνθήκες αλλά τυπικά από μια αιτιακή σχέση που συνδέει το όνομα και την αναφορά. Δηλαδή το όνομα που εκφράζεται στην πρόταση αληθεύει στον δυνατό κόσμο. Δηλαδή το περιεχόμενό του ικανοποιεί την συνάρτηση αλήθειας που το βεβαιώνει. Για ορισμένα κατηγορήματα επίσης ο Kripke αναφέρει ότι δεν δηλώνονται με περιγραφές αλλά ως φυσικά είδη τα οποία ανακαλύπτονται από την επιστήμη, πχ ο χρυσός.

Ο Λογικός Θετικισμός χρησιμοποιεί τον όρο «συνθήκες βεβαιωσιμότητας» (verifiability conditions), προκειμένου να ορίσει ότι το νόημα μιας πρότασης συνίσταται στις περιπτώσεις ή τις συνθήκες υπό τις οποίες βεβαιώνεται η πρόταση.

Ο Fodor αναφέρει ότι όταν μιλάμε για νόημα αναφερόμαστε σε μια γλώσσα σκέψης, ένα σύστημα εσωτερικών καταστάσεων δομημένο όπως η γλώσσα το οποίο ενδεχομένως να συνδέεται με τη φυσική γλώσσα κάποιου.

Ο «νοηματικός ολισμός» είναι η αντίληψη ότι το νόημα ενός όρου δεν απομονώνεται από την ολότητα των εννοιολογικών συνδέσεων. Και οποιαδήποτε αναφορά ενός όρου είναι καθορίζει εξίσου το νόημά του με οποιαδήποτε άλλη, εντός της νοηματικής σύνδεσης (πλαισίου).

Η εννοιολογική μεταβολή συγκροτείται από: έννοια, μέθοδο, σκοπό.

Νοητικό Περιεχόμενο

Το περιεχόμενο αναπαριστά μια κατάσταση πραγμάτων: (Αύριο θα είναι μια καλή ημέρα). Κάποιες φυσικές/βιολογικές καταστάσεις έχουν αναπαραστασιακό περιεχόμενο – είναι καταστάσεις για πράγματα εντός και εκτός του οργανισμού και τα αναπαριστούν σαν να είναι κάπως. Έτσι λέμε ότι οι καταστάσεις αυτές έχουν νόημα. Πώς όμως μια τέτοια κατάσταση η οποία είναι πιθανόν μια σύνθετη νευρωνική κατάσταση αποκτά νόημα;

Σύμφωνα με την επαληθευσιοκρατική θεωρία του νοήματος, το νόημα ή περιεχόμενο μια πεποίθησης /γλωσσικής πρότασης συνίσταται στις καταστάσεις αλήθειας της, δηλαδή στις καταστάσεις που πρέπει να ισχύουν ώστε η πεποίθηση να είναι αληθής.

Σύμφωνα με την αντίπαλη θεωρία, το νόημα μιας γλωσσικής έκφρασης προσδιορίζεται από τη χρήση της μέσα σε μια γλωσσική κοινότητα.

ΠΡΟΘΕΣΗ (INTENTION)

i) Αποτελεί χαρακτηριστικό της πράξης: κάποιος πράττει με πρόθεση και ii) αποτελεί χαρακτηριστικό στο νου: ενός δηλαδή που έχει την πρόθεση να πράξει κάτι. Εξήγηση διαμέσου του μοντέλου επιθυμίας - πεποίθησης και της πρόθεσης να πράξουμε κάτι μελλοντικά. Προβληματική επίσης είναι η σχέση της πεποίθησης με την πρόθεση καθώς και με την έννοια της συνείδησης.

ΑΠΟΒΛΕΠΤΙΚΟΤΗΤΑ Ή ΠΡΟΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑ (INTENTIONALITY)

Δηλώνει την αναφορικότητα των νοητικών καταστάσεων, την ιδιότητά τους να έχουν κάποιο αντικείμενο. Νοητικές καταστάσεις όπως η πεποίθηση, η ελπίδα, ο φόβος έχουν ένα ή περισσότερα αντικείμενα στα οποία αναφέρονται και αυτά λέγονται αποβλεπτικά αντικείμενα. Τα νοητικά φαινόμενα περιέχουν ένα αντικείμενο, πχ όταν φοβόμαστε – ο φόβος κλπ. Κάθε νοητικό φαινόμενο εμπεριέχει κάτι ως αντικείμενο. Περιεχόμενο είναι ο τρόπος με τον οποίο παρουσιάζεται το αντικείμενο. Το περιεχόμενο νοείται ως πρόταση (proposition) που αναφέρεται σε μια κατάσταση πραγμάτων η οποία είναι αληθής είτε ψευδής. Οι αποβλεπτικές καταστάσεις που έχουν προτασιακό περιεχόμενο ονομάζονται προτασιακές στάσεις. Η δυνατότητα των νοητικών μας καταστάσεων να αναπαριστούν πράγματα εξωτερικά αυτών – δηλαδή να έχουν αναπαραστασιακό περιεχόμενο – είναι πολύ σημαντικό γι' αυτές.

Τούτο το χαρακτηριστικό του νοητικού, το ότι δηλαδή οι νοητικές καταστάσεις έχουν αντικείμενο ή περιεχόμενο ή έχουν κατεύθυνση προς ένα αντικείμενο ή περιεχόμενο το οποίο ίσως να μην υπάρχει, ονομάζεται «αποβλεπτικότητα».

ΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΙΣΜΟΣ (HEMPEL)

1. Κάθε ψυχολογική δήλωση με νόημα, δηλαδή που περιγράφει ένα νοητικό φαινόμενο, είναι δυνατό να μεταφραστεί σε δήλωση που αφορά αποκλειστικά και μόνο συμπεριφορικά και φυσικά φαινόμενα.
2. Κάθε ψυχολογική έκφραση που έχει νόημα είναι δυνατό να οριστεί αποκλειστικά και μόνο με όρους συμπεριφορικών και φυσικών εκφράσεων, δηλαδή εκφράσεων που αναφέρονται σε συμπεριφορικά και φυσικά φαινόμενα.

ΑΝΤΙΛΗΨΗ (PERCEPTION)

Αντίληψη θεωρείται ο τρόπος με τον οποίο ερχόμαστε σε επαφή με τον κόσμο διαμέσου των αισθήσεων μας.

Η αντίληψη μας παρέχει καθαρά γεγονότα αλλά και οι πεποιθήσεις και οι θεωρίες που ήδη κατέχουμε παίζουν έναν θεμελιακό ρόλο στον καθορισμό του τι προσλαμβάνουμε με τις αισθήσεις μας, δηλαδή του τι αντιλαμβανόμαστε.

Για να αντλήσω πληροφορία από την αντίληψη είναι αναγκαίο να είμαι σε θέση να αναγνωρίζω τα αντικείμενα που συναντώ, και για να τα αναγνωρίζω είναι αναγκαίο να διαθέτω ήδη έναν συναφή όγκο πληροφοριών. Αν οι γνώσεις και οι πεποιθήσεις μας παίζουν έναν κεντρικό ρόλο στον καθορισμό του τι αντιλαμβανόμαστε, τότε και οι επιστημονικές θεωρίες που υποστηρίζει ένας επιστήμονας πρέπει να παίζουν τον αντίστοιχο ρόλο στον καθορισμό του τι αυτός παρατηρεί στην πορεία της έρευνας του.

Όταν βλέπω ένα αντικείμενο ως κάτι, έχω μια περίπτωση σημαίνουσας αντίληψης : η ταυτότητα του αντικειμένου αναγνωρίζεται και, με αυτόν τον τρόπο, η αντίληψη είναι εμποτισμένη με θεωρία ή, ίσως ακριβέστερα στην παρούσα περίπτωση εμποτισμένη με έννοια. Η υπόθεση φαίνεται να είναι ότι αν μπορούμε να πετύχουμε να αφαιρέσουμε την ταυτότητα της εικόνας, πραγματοποιούμε ένα πέρασμα από εμποτισμένη με θεωρία αντίληψη σε αντίληψη μη εμποτισμένη με θεωρία δηλαδή από το βλέπω ως στο βλέπω.

Τα αντικείμενα της όρασης, της ακοής, της αφής, της γεύσης και της όσφρησης αποκτούν νόημα για μας μόνον όταν μπορούμε να συνδέσουμε αυτό που μας δίδεται άμεσα μέσα στην εμπειρία. Ως εμπειρία θεωρείται η αντιληπτική σχέση υποκειμένου – αντικειμένου.

ΑΙΣΘΗΤΗΡΙΑΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ (SENSE DATA)

Το δεδομένο ή αυτό που παρουσιάζεται στις αισθήσεις. Κατά τον G. E. Moore: Το άμεσο αντικείμενο της εμπειρίας. Αυτό που μεσολαβεί ανάμεσα στο αντικείμενο (ως προϊόντος γνώσης) και το υποκείμενο (ως φορέα γνώσης). Ίσως, το μέσον που καθιστά γνωστό το αντικείμενο. (Υπάρχει ευρύ πεδίο σκεπτικισμού στην ανωτέρω αντίληψη). Αποτελούν μη φυσικά αντικείμενα των οποίων έχουμε επίγνωση. Είναι

ιδιωτικά – ανήκουν σε ένα άτομο και έχουν αισθητές ιδιότητες όπως το χρώμα και αναφέρονται σε εξωτερικά αντικείμενα χωρίς εγγενή αποβλεπτικότητα.

QUALIA

Αισθανόμενες ποιότητες μέσω των οποίων εξατομικεύονται ως αισθήματα συγκεκριμένου τύπου. Μη περαιτέρω αναλύσιμα αισθήματα τα οποία είναι αλάνθαστα και δεν υφίσταται σ' αυτά δυνατότητα πρόσβασης από τη θέση του πρώτου προσώπου, όπως και διόρθωσης καθότι είναι αλάνθαστα.

Πορεία γνώσης νοήματος μέσω αντίληψης

Όταν διαβάζω ένα κείμενο βλέπω. Όμως το αντικείμενο της προσοχής μου και η πληροφορία που αποκτώ από το διάβασμα είναι το νόημα του κειμένου. Αυτό το νόημα εξαρτάται από ένα αριθμό παραγόντων. Κατ' αρχήν υπάρχει το ίδιο το κείμενο: διαβάζω μόνον εφόσον βλέπω πρακτικά το κείμενο και εφόσον το νόημα που βρίσκω εκεί έχει όντως κάποια θεμελίωση σ' αυτό. Αλλά το να είμαι σε θέση να δω το κείμενο δεν είναι επαρκής συνθήκη για την ανάγνωση. Πρέπει επίσης να είμαι σε θέση να διαβάζω τη γλώσσα στην οποία είναι γραμμένο και, επιπλέον, πρέπει συχνά να έχω κάποιες γνώσεις για το θέμα που αυτό πραγματεύεται.

Ο επιστήμονας δεν καταγράφει οτιδήποτε παρατηρεί αλλά μόνον εκείνα τα πράγματα τα οποία οι θεωρίες που αποδέχεται υποδεικνύουν ως σημαντικά.

Είναι το διαθέσιμο σώμα θεωρίας εκείνο που παρέχει τα κριτήρια για τον καθορισμό του ποια από τα παρατηρούμενα δεδομένα έχουν να παίζουν κάποιο ρόλο στη γνώση.

Προβλήματα αναφορικά με την αντίληψη.

1. Η διατύπωση του Πόπερ σχετικά με το ζήτημα του ψυχολογισμού. Ο εμπειρισμός απαιτεί να ελέγχονται οι θεωρίες μέσω της παραγωγής από αυτές εκείνων των συνεπειών που μπορούν να συγκριθούν με τα αποτελέσματα της παρατήρησης. Έχοντας από τη μια πλευρά ένα επεξεργασμένο σώμα θεωρίας και από την άλλη τη σχετική παρατήρηση πρέπει να είμαστε σε θέση να χρησιμοποιήσουμε την παρατήρηση είτε για να παραγάγουμε τον ψευδή χαρακτήρα της θεωρίας είτε για να επαγάγουμε κάποιο βαθμό επικύρωσής της. Όμως, μια επεξεργασμένη θεωρία είναι ένα σύνολο από προτάσεις, ενώ μια παρατήρηση είναι ένα ψυχολογικό συμβάν. Μπορούμε να παράγουμε ή να επαγάγουμε προτάσεις από άλλες προτάσεις, αλλά δεν μπορούμε ούτε να παράγουμε ούτε να επαγάγουμε προτάσεις από ψυχολογικά συμβάντα ούτε ψυχολογικά συμβάντα από προτάσεις. Πως όμως παίζουν ρόλο οι παρατηρήσεις στις επιστημονικές προτάσεις; Για να αποφύγει τον ψυχολογισμό ο Πόπερ ισχυρίζεται ότι η εμπειρία μπορεί μεν να παρακινήσει μια απόφαση για την αποδοχή ή την απόρριψη μιας ενικής πρότασης αλλά δεν μπορεί ποτέ ν' αποδείξει αν μια τέτοια περίπτωση είναι ορθή ή εσφαλμένη και κατά συνέπεια ότι όλες αυτές οι προτάσεις γίνονται αποδεκτές ή απορρίπτονται κατά σύμβαση. Αλλά αφότου αναγνωρίσουμε ότι τόσο τα αντικείμενα με τα οποία ασχολούμαστε όσο και με τα αντικείμενα που ασχολούμαστε όταν κατανοούμε μια θεωρία είναι νοήματα του ίδιου λογικού

είδους, το υποτιθέμενο χάσμα μεταξύ θεωρίας και παρατήρησης εξαφανίζεται και το πρόβλημα του ψυχολογισμού διαλύεται.

2. Στην περίπτωση δύο διαφορετικών παρατηρητών, ο ίδιος θεωρητικός μπορεί να υποστηρίξει ότι οι παρατηρητές βλέπουν ποιοτικά ταυτόσημα δεδομένα, ενώ διαφέρουν και πάλι οι προκύπτοντες συνειρμοί ή ερμηνείες. Το υποκείμενο βλέπει το σχήμα να εναλλάσσεται ενώ κρατά στα χέρια του το ίδιο κομμάτι χαρτιού στο οποίο απεικονίζεται. Υπάρχει η ατυχής τάση μεταξύ πολλών θεωρητικών της αντίληψης να εστιάζουν την προσοχή τους σε ένα μόνο αντικείμενο κάθε φορά και να ξεχνούν ότι αυτό το αντικείμενο είναι πάντοτε μέρος μιας πολύ πιο σύνθετης αντιληπτικής κατάστασης. Και ενόσω έχω συναίσθηση της εναλλαγής της εικόνας από πάπια σε λαγό, έχω επίσης συναίσθηση ότι η σελίδα, το βιβλίο, το γραφείο και το δωμάτιο δεν έχουν αλλάξει. Είναι η συνολική κατάσταση, και όχι ένα μοναδικό στοιχείο που μπορεί να επιλεγεί μέσα από αυτή την κατάσταση εάν κατευθύνουμε κατάλληλα την προσοχή μας, αυτό που δικαιολογεί την επίγνωση της ταυτοσημίας, και είναι η αναγνώριση παραλλαγών σε αυτό που έχει ήδη προσδιορισθεί ως μοναδικό αντικείμενο αυτό που οδηγεί σε καταστάσεις ταυτοσημίας/διαφοράς.
3. Για τον εμπειριστή είναι η προσφυγή σε απαλλαγμένα από θεωρία παρατηρούμενα δεδομένα των αισθήσεων αυτό που εξασφαλίζει την αντικειμενικότητα της επιστήμης. Αν η επιστημονική παρατήρηση είναι εμποτισμένη με θεωρία η αντικειμενικότητα καταστρέφεται γιατί είναι αδύνατο να ελεγχθεί η αξιοπιστία των επιστημονικών θεωριών με προσφυγή στην παρατήρηση. Ο αντίλογος στα παραπάνω είναι ότι τα αντικείμενα της αντίληψης είναι αποτελέσματα της συμβολής και των θεωριών μας και της επίδρασης του εξωτερικού κόσμου πάνω στα αισθητήρια όργανά μας. Διαμορφώνουμε όσα αντιλαμβανόμαστε μέσα από ένα ήδη δομημένο, αλλά ακόμα εύπλαστο υλικό. Το αντιληπτικό υλικό ό,τι και αν είναι, περιορίζει το σύνολο των δυνατών κατασκευών.

Ο κόσμος του επιστήμονα είναι το σύστημα των νοημάτων το οποίο ο επιστήμονας αντιλαμβάνεται και υπό τους όρους του οποίου διεξάγει την έρευνά του. Αποτελείται από πληροφορίες που αυτός προσλαμβάνει από τον εξωτερικό κόσμο και από τις θεωρίες από τις οποίες ο ίδιος δεσμεύεται. Προσανατολισμός του είναι η δημιουργία θεωριών και η διαδικασία έρευνας που κατευθύνεται από μια θεωρία. Η εμπειρική έρευνα που διεξάγει ο επιστήμονας δεν είναι μόνο η θεωρία που καθορίζει αυτό που πραγματικά θα συμβεί αλλά η θεωρία από κοινού με τον ανεξάρτητο της θεωρίας κόσμος.

ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ

Ο όρος εμφανίζει ιδιαίτερη πολυσημία. Εμείς παραθέτουμε ορισμούς της σύμφωνα με τα φιλοσοφικά ρεύματα και κομβικούς στοχαστές:

Κατά τον Ned Block υπάρχουν δύο είδη συνείδησης: Η φαινομενολογική που καλύπτεται από τη φράση του Thomas Nagel: «Πώς είναι να είναι κάτι;». Δηλαδή πρόκειται για καταστάσεις με φαινόμενες ιδιότητες. Και η συνείδηση πρόσβασης όπου το υποκείμενο έχει επίγνωση κάποιου πράγματος ή καθίσταται γνώστης κάποιου πράγματος. Δηλαδή το περιεχόμενο της συνειδητής κατάστασης μπορεί να εκφραστεί στις γλωσσικές δηλώσεις του υποκειμένου.

Η συνείδηση είναι ένα σύστημα συμπεριφορών, μια νευροφυσιολογική λειτουργία - η λογική της καθημερινής χρήσης των εννοιών. Σύμφωνα με τους φυσιοκράτες ο όρος συνείδηση νοείται ως μια συντομογραφία της οποίας το περιεχόμενο είναι η όποια πειραματική έρευνα διενεργείται στις περιοχές της νευροφυσιολογίας και του συμπεριφορισμού.

Η συνείδηση είναι μια νευρωνική λειτουργία η οποία χαρακτηρίζεται από χρόνο και εντοπισμό. Εδράζεται στο δικτυωτό σχηματισμό του εγκεφάλου και αποτελεί γνωστική διαδικασία και διέπεται από εγρήγορση. Η ανθρώπινη φύση διαχωρίστηκε από τα υπόλοιπα ανθρωποειδή, από τη χρονική στιγμή που έμαθε να χρησιμοποιεί σωστά την αποθηκευμένη και συσσωρευμένη νευρωνική εμπειρία, την οποία χαρακτήρισε συνείδηση. Στη συνείδηση εμπεριέχονται οι διαδικασίες μέσω των οποίων το άτομο αντιλαμβάνεται και διαφοροποιεί τα αισθητηριακά ερεθίσματα και αντιδρά με τον κατάλληλο τρόπο σε αυτά. Στη συνείδηση εμπεριέχονται οι λειτουργίες με τις οποίες το άτομο ολοκληρώνει πληροφορίες από διάφορες πηγές προκειμένου να ρυθμίσει τη συμπεριφορά του. Είναι να έχει κανείς επίγνωση των πραγμάτων μέσα στον κόσμο, να έχει νοητικές εικόνες επί του παρόντος.

Χαρακτηριστικά:

A) Η ικανότητα μετάβασης από το παρόν στο μέλλον, η ικανότητα πρόβλεψης του μέλλοντος μέσα από τη χρήση της εμπειρίας του παρελθόντος, μέσα από τη σύλληψη αφηρημένων εννοιών είναι βασική ιδιότητα της νόησης τους γένους του ανθρώπου. Μέσα σ' αυτή τη διαδικασία περιλαμβάνεται η δόμηση του εγώ αλλά και ο πολιτισμός και η επίγνωση του θανάτου.

B) Η παραπάνω ιδιότητα είναι ιδιότητα είναι η προϋπόθεση για την ανάπτυξη της συνείδησης ανώτερης τάξης (αναγνώρισης του εαυτού στο παρελθόν, το παρόν και το μέλλον) και αναδύεται – εκφράζεται στον φυσικό κόσμο από τη στιγμή που ο εγκέφαλος αποκτά ένα ορισμένο μέγεθος και εμφανίζονται εγκεφαλικές δομές όπως η έλικα Broca.

Ο ρόλος της συνείδησης συνίσταται στον κατάλληλο συντονισμό και την ολοκλήρωση των ποικίλων αισθημάτων και αντιλήψεων του οργανισμού καθώς και στην επιλογή ορισμένων από αυτά αποδίδοντάς τους ιδιαίτερη προσοχή προκειμένου ο οργανισμός να ανταπεξέλθει τις διαρκώς μεταβαλλόμενες πιέσεις από το περιβάλλον.

Δεν υπάρχει ένας γενικώς αποδεκτός ορισμός της συνείδησης. Συνείδηση μπορεί να σημαίνει υποκειμενική ή φαινομενική εμπειρία. Αυτός είναι ο τρόπος με τον οποίο φαίνονται τα πράγματα σε μένα κατ' αντιδιαστολή προς τον τρόπο με τον οποίο είναι αντικειμενικά.

Το πρόβλημα βρίσκεται στο πώς δημιουργούνται υποκειμενικές εμπειρίες από αντικειμενικούς εγκεφάλους.

Μήπως η συνείδηση αποτελεί ένα επιπρόσθετο στοιχείο που εμείς ως ενσύνειδα όντα το έχουμε ή είναι κάτι εγγενές και αναπτύσσεται όπως οι εξελιγμένες ικανότητες της αντίληψης, της σκέψης και της βίωσης συναισθημάτων;

Daniel Dennett (1991), *Consciousness Explained* : Το πρόβλημα του καρτεσιανού «θεάτρου»: Η πλάνη να θεωρούμε ότι ο νους μας λειτουργεί ως εσωτερικός παρατηρητής των νοητικών παραστάσεων που δημιουργούνται από εμπειρίες, καθώς και η ανάκληση με τη μνήμη των εικόνων σαν να προβάλλονται σε μια νοητή οθόνη. Κοντολογίς ο νους μας να λειτουργεί ως ένα είδος ιδιωτικού θεάτρου. Ο Dennett εστιάζει τον προβληματισμό του για τη συνείδηση και στα Qualia, τα οποία θεωρούνται ως άρρητες υποκειμενικές ποιότητες της εμπειρίας όπως πχ. η ερυθρότητα του κόκκινου χρώματος.

Καταλήγει ότι η συνείδηση είναι ένα σύνολο «διαφοριστικών μεταφορών».

William James(1842- 1910) *Principles of Psychology* : «Ροή της Συνείδησης», είναι η συνειδητή ζωή μας η οποία όντως μοιάζει με την αδιάκοπη ροή ενός ρεύματος από ήχους, ερεθίσματα, συναισθήματα που όλα συμβαίνουν το ένα μετά το άλλο στον εαυτό μας.

Οι αντιλήψεις του Searle για τη συνείδηση

Η συνείδηση είναι κατεξοχήν βιολογικό φαινόμενο. Κάτι σαν φυσιολογική λειτουργία του σώματός μας. Έχει όμως και χαρακτηριστικά που δεν έχουν ορισμένα βιολογικά φαινόμενα, όπως την «υποκειμενικότητα». Δηλαδή ιδιωτικά γεγονότα που ανήκουν ατομικά σε κάθε άνθρωπο. Δεν ταυτίζεται με την προσοχή και την αυτογνωσία. Δηλαδή υπάρχει έμμεση αγωνία ή νευρικότητα που δεν έχει άμεση σύνδεση με τη γνώση. Υπάρχουν επίσης πολλά στοιχεία που λειτουργούν περιφερειακά στη συνείδηση και δεν εστιάζουν αποκλειστικά στο ένα γεγονός που συμβαίνει.

Αναφορικά με την παραδοσιακή διάκριση σώματος και νου ο Searle επισημαίνει ότι οι συνειδητές καταστάσεις προκαλούνται από χαμηλότερου βαθμού νευροβιολογικές διαδικασίες στον εγκέφαλο και αποτελούν υψηλότερου βαθμού χαρακτηριστικό του εγκεφάλου. Δηλαδή τα ερεθίσματα του εξωτερικού κόσμου μετατρέπονται από το νευρικό σύστημα σε πολλαπλές βαθμίδες νευρωνικών ώσεων. Δηλαδή οι κύριοι μετατροπείς των χαμηλότερων λειτουργιών σε υψηλότερες είναι οι νευρώνες και οι συνάψεις. Οι εγκεφαλικές λειτουργίες προκαλούν συνειδητές λειτουργίες. Και αυτές οι συνειδητές λειτουργίες δεν αποτελούν μια ιδιαίτερη εξωυποκειμενική οντότητα αλλά μια υψηλότερη (ποιοτικότερη) λειτουργία του εγκεφάλου.

Το χαρακτηριστικότερο λάθος, κατά τον Searle, στην έρευνα της συνείδησης είναι η άγνοια της ουσιαστικής υποκειμενικότητας της συνείδησης και η αντιμετώπιση της

ως αντικείμενο τρίτου προσώπου. Δηλαδή η ανάλυση με μπηχεβιοριστικούς ή υπολογιστικούς όρους είναι εσφαλμένη, καθότι δεν υπάρχει καμιά λογική και αναγκαία σύνδεση μεταξύ εσωτερικών, νοητικών αναπαραστάσεων και εξωτερικής δημόσιας συμπεριφοράς.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

- **Μήπως η συνείδηση αποτελεί μια μεγάλη πλάνη. Τι σημαίνουν τα ερωτήματα, όπως: «Έχω συνείδηση του τάδε γεγονότος» ή «Τι είναι αυτό που συνειδητοποιώ τώρα; Τη στιγμή της διατύπωσης του ερωτήματος προετοιμάζονται απαντήσεις του τύπου «ροή συνείδησης» (stream of consciousness) ή «εσωτερικός εαυτός» που επιθεωρεί τον νου και ελέγχει τη μνήμη.**
- **Μήπως δε χρειάζεται να εξηγήσουμε τη μυστηριώδη διαφορά μεταξύ συνειδητής και ασύνειδης εγκεφαλικής δραστηριότητας, γιατί μπορεί και να μην υφίσταται; Μήπως υπάρχει μόνο ένα παροδικό γεγονός το οποίο δημιουργεί την πλάνη;**
- **Μήπως η συνείδηση είναι μια προσαρμογή; Για ορισμένους η συνείδηση δεν είναι προσαρμογή γιατί δεν διαχωρίζεται από τη νοημοσύνη, την αντίληψη, τη σκέψη ή την αυτογνωσία.**
- **Ποιος είναι ο ρόλος της γλώσσας στη συγκρότηση του νοήματός της;**

ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ (PERSONAL IDENTITY)

Ο συστηματικός προβληματισμός για την Προσωπική Ταυτότητα αρχίζει με τον Locke, οι αντιλήψεις του οποίου ξεκινούν από τη μνήμη (ανάμνηση), δηλαδή το στοιχείο που καθιστά το υποτιθέμενο πρόσωπο Α ευρισκόμενο σε χρονική περίοδο χ_1 να έχει συνείδηση της εμπειρίας σε βαθμό ώστε το πρόσωπο Β το οποίο βρίσκεται σε διαφορετική χρονική περίοδο χ_2 να είναι το ίδιο και το αυτό με το Α. Αυτό σημαίνει ότι οι εμπειρίες που περιέχονται στο Α πρέπει να περιέχονται και στο Β και ανακαλούνται από τη μνήμη. Μόνο η συνείδηση που έχει τη δυνατότητα έκτασης στο χρόνο αλλά και ανάκλησης των προσωπικών γεγονότων που συνέβησαν σε διαφορετικές χρονικές περιόδους συγκροτεί την έννοια της προσωπικής ταυτότητας. Κατά τον ίδιο τρόπο διαφορετικές υποστάσεις έχοντας την ίδια συνείδηση αναφέρονται στο ίδιο πρόσωπο. Ο εαυτός του ανθρώπου είναι ο ίδιος, εφόσον συμβαίνει να συγκροτείται από την ίδια συνείδηση κατά την εκτέλεση μια παρελθοντικής, παρούσας ή μελλοντικής πράξης.

Ενδεχόμενη κριτική στις ανωτέρω απόψεις θα μπορούσε να εντοπιστεί: α) στο γεγονός ότι η συνείδηση κάποιου κατόχου είναι κυκλική δηλαδή εξαντλείται και αναλύεται στο ίδιο αντικείμενο, β) στο πρόβλημα αν αποτελεί ένα και το αυτό

πρόσωπο όταν δεν υφίσταται μνήμη για παρελθοντικές πράξεις, γ) αν η συνείδηση «για κάτι» αποτελείται από τη γνώση ορισμένων εμπειριών οι οποίες διακόπτονται χρονικά, είναι δυνατόν να συγκροτούν επιχείρημα για την ύπαρξη προσωπικής ταυτότητας και δ) αν αντικατασταθούν νοηματικά οι ψυχολογικές καταστάσεις (νοητικά συμβάντα) όπως η συνείδηση με τη μνήμη ή την ενδοσκόπηση, θα λειτουργούσε θετικά για την αποφυγή της παραπάνω κυκλικότητας.

Ο Hume περιγράφει την προσωπική ταυτότητα ως αντίληψη, όπου αντίληψη θεωρείται το νοητικό συμβάν που προκαλεί αιτιακή σχέση ή ομοιότητα σε κάποιο άλλο. Οι αντιλήψεις αφ' εαυτών δεν είναι ταυτόσημες γιατί δεν υπάρχει οντότητα που να ανήκει και στις δύο αντιλήψεις και βάσει αυτής να επιτυγχάνεται η ταυτότητα. Η ταυτότητα ορίζεται ως μια αδιαφοροποίητη και αδιάκοπη εντύπωση η οποία αποτελεί τη μέση οδό μεταξύ της ενότητας και της μονάδας.

Ο W. James θεωρεί ότι η έννοια της προσωπικής ταυτότητας δεν συγκροτείται από μια υπερβατική υπόσταση ενός εαυτού, αλλά ενός εαυτού ο οποίος συγκροτεί τη συνείδηση ως «ροής σκέψεων» οι οποίες προκύπτουν από εγκεφαλικές διευθετήσεις, καθορίζοντας την εμπειρία της προσωπικής ταυτότητας. Η συνείδηση του εαυτού (self) αποτελεί την ενοποιητική εμπειρία όλων των στοιχείων που συγκροτούν την έννοια της προσωπικής ταυτότητας. Η έννοια της συνείδησης του εαυτού αποτελεί τον ορισμό της προσωπικής ταυτότητας.

Οι σύγχρονες αντιλήψεις για την προσωπική ταυτότητα

Dennett, Gazzaniga, Parfit, Perry, Shoemaker, Grice, Quinton, Damasio, Nagel, Chalmers

Οι σύγχρονες αντιλήψεις δεν απομακρύνονται ιδιαίτερα από την προβληματοθεσία των παλαιότερων, μόνο που διευρύνουν τη συγκρότηση της προσωπικής ταυτότητας με την εισαγωγή νέων ερωτημάτων που αγγίζουν πλέον όχι μόνον τη συμβατική προβληματική για τα γεγονότα που συγκροτούν την έννοια αλλά προσεγγίζουν και τις νέες τεχνολογίες οι οποίες συμβάλλουν καθοριστικά στην οριοθέτηση του εννοιολογικού πεδίου. Κατ' αυτόν τον τρόπο, διαστάσεις του προβληματισμού όπως: η αμοιβαία αλλαγή και η μεταμόσχευση των μορφολογικών χαρακτηριστικών του ανθρώπινου σώματος, καθώς και μερών του εγκεφάλου, είναι δυνατόν να συγκροτήσουν τα επιχειρήματα για την ύπαρξη της προσωπικής ταυτότητας.

Ερωτάται ακόμη κατά πόσον είναι δυνατόν τα υλικά δεδομένα του ανθρώπινου σώματος σε συνάφεια με άλλα αφηρημένα χαρακτηριστικά τα οποία αφορούν λειτουργικά χαρακτηριστικά, δηλαδή τις γνωστικές ενέργειες, είναι ικανά να στοιχειοθετήσουν ζητήματα ταυτότητας; Ακόμη, με ποιο τρόπο σχετίζονται η έννοια της επιβίωσης με την ταυτότητα και ποιος είναι ο ρόλος της εμπειρικής μαρτυρίας; Μήπως το γεγονός της εξελικτικής ιστορίας του ανθρώπινου γένους μας προσφέρει επαρκέστερη ερμηνεία για τα ανωτέρω ζητήματα;

Μεταγνώση

Η εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με τις γνώσεις, τις προθέσεις κλπ των άλλων ανθρώπων με βάση το τι κάνουν είναι ένα παράδειγμα μεταγνώσης, και η κατανόηση των συνεπαγόμενων της επικοινωνίας είναι μια ειδική περίπτωση αυτού του πράγματος. Μπορούμε όμως να συμπεράνουμε τι έχουν οι άλλοι στο μυαλό τους από άλλες ενέργειες τους, από το τι ακριβώς μας λένε παρατηρώντας την κατάσταση τους. Δεν σκεφτόμαστε μόνο για τις σκέψεις των άλλων ανθρώπων. Στοχαζόμαστε επίσης και τις δικές μας. Πραγματικά, πολλοί φιλόσοφοι θεώρησαν τον στοχασμό ως την ουσία της συνείδησης, ή τουλάχιστον ως κυρίαρχο χαρακτηριστικό της ανθρώπινης συνείδησης.

ΕΝΣΩΜΑΤΟΣ ΝΟΥΣ (EMBODIED MIND)- ΑΙΣΘΗΜΑΤΑ – ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ

Το ΑΙΣΘΗΜΑ συνιστά το προϊόν λειτουργίας των αισθητηρίων οργάνων μας, ενώ το ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ αφορά σε εκείνο το ιδιαίτερο βίωμα που προκαλείται σε κάθε άνθρωπο ανάλογα με τη φυσική κατάσταση που του δημιουργεί η αντίληψη ενός ερεθίσματος. Έτσι όλοι μπορεί να έχουν ένα κοινό αίσθημα του κόκκινου αναφορικά με τη φυσιολογία της όρασής τους αλλά ο καθένας ατομικά θα έχει το ιδιαίτερο βίωμα που του προκαλεί η θέα του κόκκινου χρώματος.

ANTONIO DAMASIO: *Descartes' error: Emotion, Reason and the Human Brain*

Ο δυισμός κυριάρχησε και δυνάστευσε τη δυτική σκέψη, ο διαχωρισμός σώματος και νου δεν υφίσταται. Η φύση δημιούργησε τη συσκευή του λογικού όχι πάνω από τη συσκευή του λογικού όχι πάνω από τη συσκευή της βιολογικής ρύθμισης αλλά επίσης από αυτή και μαζί με αυτήν. Τα ανθρώπινα αισθήματα είναι μη διδάξιμα προγράμματα αυτόνομης δράσης και γνωστικές στρατηγικές που στοχεύουν στη διαχείριση της ζωής μας. Το ερέθισμα που θα πυροδοτήσει ένα αίσθημα μπορεί να είναι κάτι στο οποίο εξελικτικά το ανθρώπινο είδος έμαθε να αντιδρά. Τα προγράμματα αισθημάτων επιτελούνται στο σώμα και η πυροδότησή τους επιφέρει αλλαγές στην ομοίωση του οργανισμού. Τα προγράμματα ρυθμίζονται από τη μάθηση και διαφοροποιούνται από τη συγκυρία. Τα αισθήματα και τα συναισθήματα δεν ταυτίζονται χρονικά αλλά έχουν χρονική συνέχεια. Πρώτα εμφανίζονται τα αισθήματα και μετά από χιλιοστά δευτερολέπτου τα συναισθήματα. Τα συναισθήματα είναι σύνθετες αντιλήψεις μιας συγκεκριμένης κατάστασης του σώματος (πραγματικής ή φανταστικής), μιας κατάστασης διαφοροποιημένων γνωστικών πηγών και είναι εφήμερα συνδεδεμένες με το αντικείμενο που τις προκάλεσε. Είναι σκέψεις που εμπεριέχουν μνήμη (Effective thoughts) σκέψεις που επιφέρουν αποτελέσματα τόσο στον εγκέφαλο όσο και στο σώμα.

ΠΟΝΟΣ

Ο πόνος ταυτίζεται με την ενεργοποίηση ινών – C. Είναι η έννοια μιας εσωτερικής κατάστασης που κατά κανόνα προκαλείται αιτιακά από βλάβη ιστών και κατά κανόνα προκαλεί αιτιακά συμπεριφορά όπως βογκητά και μορφασμούς. Παράδειγμα: μια καρφίτσα τρυπά το χέρι μας και ο οξύς πόνος που αισθανόμαστε προκαλεί αιτιακά το απότομο τράβηγμα του χεριού μας. Στην περίπτωση αυτή ένα νοητικό συμβάν προκαλεί αιτιακά ένα φυσικό συμβάν. Ο οξύς πόνος έχει ως νευρωνικό αντίστοιχο μια περίπτωση διέγερσης ινών – C.

Σύμφωνα με τον λειτουργισμό, το να βρίσκεται ένα υποκείμενο σε κατάσταση πόνου (εκδήλωση ιδιότητας του πόνου) ισοδυναμεί με το να βρίσκεται σε μια κατάσταση η οποία συνδέεται με τις κατάλληλες εισροές (βλάβη ιστών, τραύμα) και με τις κατάλληλες εκροές (συμπεριφορά πόνου). Η νοητική ιδιότητα είναι η ιδιότητα του να έχει κάτι μια ιδιότητα με αιτιακή ειδίκευση.

ΜΝΗΜΗ

Με τον όρο «φυλογενετική μνήμη» οι επιστήμονες περιγράφουν αναμνήσεις οι οποίες προκύπτουν όχι από ατομικές εμπειρίες αλλά από τις εμπειρίες του είδους στο οποίο ανήκει ένας οργανισμός και οι οποίες αποκτήθηκαν σε βάθος εκατομμυρίων ετών. Η φυλογενετική μνήμη εγκαθιδρύεται από τη δράση της φυσικής επιλογής στους μοριακούς και κυτταρικούς μηχανισμούς της ανάπτυξης του εγκεφάλου.

Με τον όρο «working memory» περιγράφουμε τη βραχυπρόθεσμη ανάκληση, διατήρηση και χειρισμό πληροφοριών που χρειαζόμαστε καθώς προσπαθούμε να σκεφτούμε και να κατανοήσουμε κάτι. Είναι πληροφορίες που ήταν αποθηκευμένες στη μνήμη μας, δηλαδή βρισκόταν σε μια παθητική κατάσταση, αλλά τώρα είναι εν ενεργεία για τις διαδικασίες της σκέψης. Από τις αλληλεπιδράσεις του περιβάλλοντος του σώματός και του εγκεφάλου μας προκύπτουν οι νευρωνικές διαδικασίες που γεννούν τη «συνείδηση». Ο εγκέφαλός μας μέσω των αισθήσεων έρχεται αντιμέτωπος με έναν χαοτικό και συνεχώς μεταβαλλόμενο κόσμο ο οποίος δεν φέρει καμιά σημασία. Έτσι ο εγκέφαλος, ο οποίος καλείται να βγάλει νόημα από αυτό το χάος, κατηγοριοποιεί τα δεδομένα του και προβαίνει σε εκ νέου κατηγοριοποιήσεις σύμφωνα με τις προσλαμβάνουσες του.

Διάκριση Συμβάντων (events) και Γεγονότων (facts): Ένα γεγονός είναι οτιδήποτε εκφράζεται από μια αληθή πρόταση και μπορεί να μην έχει χωροχρονικό προσδιορισμό: Το γεγονός ότι το γάλα είναι άσπρο. Τα συμβάντα έχουν πάντα χωροχρονικό προσδιορισμό και εκφράζονται μέσω οριστικών περιγραφών: Η βύθιση του Τιτανικού. Ο μεγάλος σεισμός της Θεσσαλονίκης το 1978.

ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΒΟΥΛΗΣΗ (FREE WILL)

Free Will (1982), G. Watson ed., Oxford: Oxford U.P.

Υφίσταται ελεύθερη βούληση; Είναι δυνατόν οι άνθρωποι να είναι κάτοχοι της και κατά πόσον είναι υπεύθυνοι για τη συμπεριφορά τους;

Μια αυστηρή φιλοσοφική παράδοση υποστηρίζει ότι καμιά επιλογή δεν είναι ελεύθερη, εκτός αν είναι αναίτια - αν δηλαδή η «θέληση» ασκείται ανεξάρτητα από κάθε αιτιακή επιρροή, σε ένα αιτιώδες κενό και με κάποιο ανεξήγητο τρόπο πραγματοποιεί μια επιλογή. Οι επιλογές γίνονται από εγκεφάλους αλλά παρότι οι εγκεφαλοί παίρνουν αποφάσεις δεν υπάρχει διακεκριμένη εγκεφαλική δομή ή δίκτυο νευρώνων το οποίο χαρακτηρίζεται ως «θέληση», ούτε επίσης μια δομή νευρώνων η οποία να λειτουργεί ως αιτιώδες κενό.

Οι αντίπαλοι του ντετερμινισμού διατείνονται ότι:

- Εάν ο ντετερμινισμός αληθεύει τότε κάθε ανθρώπινη πράξη είναι αιτιωδώς εξαναγκασμένη από γεγονότα και καταστάσεις που προϋπάρχουν της ύπαρξης του δρώντος.
- Εάν η πράξη είναι εξαναγκασμένη, κανείς δεν μπορεί να πράξει διαφορετικά.
- Και κάποιος έχει ελεύθερη βούληση όταν θα μπορούσε τουλάχιστον μερικές φορές να πράξει διαφορετικά.
- Συνεπώς, εάν ο ντετερμινισμός αληθεύει, κανείς δεν έχει ελεύθερη βούληση.

Ο Strawson θεωρεί ότι οι έννοιες της ελευθερίας και της υπευθυνότητας θεμελιώνονται σε ένα πολύπλοκο δίκτυο συμπεριφορών και αισθημάτων που συγκροτούν ένα ουσιαστικό μέρος της ηθικής μας συμπεριφοράς (αγάπη, μίσος, τιμωρία, συγχώρεση, μετάνοια). Τα κριτήρια της ορθολογικότητας είναι ενσωματωμένα στη μορφή ζωής μας.

Μια εναλλακτική στάση στο ζήτημα της ελεύθερης θέλησης με την εισαγωγή της έννοιας του αυτοελέγχου προωθεί η P.Churchland. Με δεδομένες τις νευροφυσιολογικές λειτουργίες του εγκεφάλου ο αυτοέλεγχος ρυθμίζεται από μονοπάτια στον προμετωπιαίο φλοιό τα οποία διαμορφώνονται από δομές που ρυθμίζουν τις συγκινήσεις και τις ορμές και εκεί ωριμάζει με την ανάπτυξη του οργανισμού. Το άτομο μαθαίνει να καταστέλλει τις ορμές της αυτοματαίωσης Ο αυτοέλεγχος μας επιτρέπει να κατανοούμε δύσκολες καταστάσεις στις οποίες η ελεύθερη βούληση δεν μας βοηθά. Οι πιο ριψοκίνδυνες αλλά πιο επωφελείς διερευνητικές αποφάσεις εξαρτώνται από τον προμετωπιαίο φλοιό, ενώ οι πιο ασφαλείς αλλά λιγότερο επωφελείς από τις μεσοκοιλιακές προμετωπιαίες περιοχές Ο εγκέφαλος κατασκευάζει μια σειρά από νευροεργαλεία κατανόησης του κόσμου: το μέλλον, το παρελθόν, τον «εαυτό». Η ομορφιά, η πολυπλοκότητα και η εξελιγμένη μορφή της νευροβιολογικής μηχανής είναι αυτή που συγκροτεί τον εαυτό.

Ο ΕΓΚΕΦΑΛΟΣ

Ο εγκέφαλος αρχικά μοιάζει με υπολογιστή που είναι αργός, μικρός, με θολές προοπτικές και ευτελής που έχει ως αρχικούς στόχους την επιβίωση και το σεξ. Στη συνέχεια, οι πιο απλοί στόχοι εξελίσσονται σε ιδέες που έχουμε για την ομορφιά, την αγάπη και τον τρόπο, ιδέες που αρχίζουν να έχουν μια ανεξάρτητη ύπαρξη.

Ένα σύστημα αξιών στο κεφάλι μας ελέγχει αυτές τις ιδέες, ώστε να παίρνουμε σωστές αποφάσεις αλλά και να αντιλαμβανόμαστε τι συμβαίνει λειτουργούμε λανθασμένα. Η λήψη αποφάσεων δεν είναι τίποτε άλλο παρά ένας απλός υπολογισμός – ο εγκέφαλος είναι μια αποτελεσματική υπολογιστική μηχανή. Όμως, σε αντίθεση με τους υπολογιστές ο εγκέφαλος θέτει στόχους, όπως η επιβίωση και η αναπαραγωγή, κατανοώντας ότι κάθε λανθασμένη απόφαση σχετικά με αυτά μπορεί να έχει μεγάλο κόστος για την επιβίωση του είδους.

Ο εγκέφαλος απομνημονεύει εμπειρίες που προήλθαν από τις επιλογές που κάναμε. Όμως στους ανθρώπινους υπολογισμούς επιβάλλεται η έννοια της αξίας που απαιτεί υπολογισμούς με δεδομένα που είναι είτε ψυχολογικά είτε πολιτιστικά.

Η φύση εφοδίασε τον εγκέφαλό μας με την επιπρόσθετη ικανότητα να αντιλαμβάνεται τη σημασία ενός υπολογισμού. Επιπλέον, αποθηκεύοντας αυτές τις εκτιμήσεις ως ένα υποπροϊόν των υπολογισμών, ο νους μας προσαρμόζεται και γίνεται ακόμη περισσότερο αποτελεσματικός. Για παράδειγμα, επανειλημμένη έκθεση σ' ένα τυπικά επικίνδυνο σενάριο, κάνει το νου μας να προλαμβάνει τα αποτελέσματα. Στην ουσία είναι μια βιολογική μηχανή που αποδίδει μια ετικέτα αξίας σε κάθε δεδομένο που επεξεργάζεται. Και η «ψυχή» της ανθρώπινης μηχανής μπορεί να είναι το άθροισμα όλων αυτών των ετικετών. Ο εγκέφαλος απομνημονεύει εμπειρίες που προήλθαν από τις επιλογές που κάναμε. Όμως, στους ανθρώπινους υπολογισμούς επιβάλλεται η έννοια της αξίας που απαιτεί υπολογισμούς με δεδομένα που είναι είτε ψυχολογικά είτε πολιτιστικά. Η φύση εφοδίασε τον εγκέφαλό μας με την επιπρόσθετη ικανότητα να αντιλαμβάνεται τη σημασία ενός υπολογισμού. Επιπλέον, αποθηκεύοντας αυτές τις εκτιμήσεις ως ένα υποπροϊόν των υπολογισμών, ο νους μας προσαρμόζεται και γίνεται ακόμη περισσότερο αποτελεσματικός. Για παράδειγμα, η επανειλημμένη έκθεση σ' ένα τυπικά επικίνδυνο σενάριο, κάνει το νου μας να προλαμβάνει τα αποτελέσματα. Στην ουσία είναι μια βιολογική μηχανή που αποδίδει μια ΕΤΙΚΕΤΑ ΑΞΙΑΣ σε κάθε δεδομένο που επεξεργάζεται. Και η «ψυχή» της ανθρώπινης μηχανής μπορεί να είναι το άθροισμα όλων αυτών των ετικετών. Ορισμένοι επιστήμονες θεωρούν ότι αφενός μεν ο εγκέφαλος διαθέτει a priori γνώση, με την έννοια της γνωσιακής προδιάθεσης, της οποίας η υλική βάση είναι τα εγκεφαλικά νευρικά κυκλώματα, με τα δισεκατομμύρια των συνάψεων, αφετέρου δε ότι η γνωστική προδιάθεση γίνεται γνώση ως αποτέλεσμα εμπειριών οι οποίες καταγράφονται με τις ποιοτικές και τις ποσοτικές αλλαγές που συντελούνται στις συνάψεις. Ο ανθρώπινος εγκέφαλος είναι μοναδικός στη λειτουργία του – «μοναδικότητα του ατόμου». Ο τρόπος που αντιλαμβανόμαστε, απομνημονεύουμε, αντιδρούμε, επικοινωνούμε και ανακαλούμε μνημονικό υλικό – τελικά η απάντηση σε κάποιο ερέθισμα, αποτελεί μοναδικό χαρακτηριστικό για τον καθένα και είναι το

συνολικό αποτέλεσμα συνεργασίας και επικοινωνίας μεταξύ διαφορετικών εγκεφαλικών περιοχών.

ΝΕΥΡΟΕΠΙΣΤΗΜΕΣ – ΕΓΚΕΦΑΛΟΣ

Νευροεπιστήμες ονομάζονται τα επιστημονικά πεδία μελέτης της δημιουργίας και της αλληλεπίδρασης του νευρικού συστήματος με τα άλλα συστήματα του οργανισμού καθώς και ο τρόπος με τον οποίο η λειτουργία του επηρεάζει τη συμπεριφορά του ατόμου.

Το νευρικό σύστημα διαιρείται στο Κεντρικό Νευρικό Σύστημα (εγκέφαλος – νωτιαίος μυελός) και στο Περιφερικό (σωματικό και αυτόνομο νευρικό σύστημα για τη λειτουργία σωματικών οργάνων και μυών).

Ο τρόπος δράσης και αλληλεπίδρασης των νευρώνων καθορίζει το σύστημα γνωσιακών διαδικασιών του ατόμου.

Το νευροφυσιολογικό υπόστρωμα του ανθρώπου επηρεάζει τον τρόπο που αντιμετωπίζουμε το κοινωνικό σύστημα.

Ένα από τα βασικά ερωτήματα των νευροεπιστημών είναι, να κατανοήσει τη σχέση αλληλεπίδρασης μεταξύ της ανατομικής λειτουργίας μιας εγκεφαλικής περιοχής και της νοητικής διαδικασίας ή συμπεριφοράς. Αντικείμενο έρευνας είναι οι εσωτερικές ενέργειες νευρωνικών δικτύων.

Η λειτουργία του ανθρώπινου **ΝΟΥ** είναι το αποτέλεσμα της συνεργασίας και της σύνδεσης μεταξύ της εξέλιξης και της ανάπτυξης του εγκεφάλου με τα νευρωνικά δίκτυα και το σύστημα των γνωστικών λειτουργιών. Οι ανώτερες νοητικές λειτουργίες, όπως η γλώσσα και η σκέψη, προέρχονται από νευρωνικά δίκτυα τα οποία εξελίσσονται σταδιακά από τη γέννησή μας.

Τα δύο ημισφαίρια διακρίνονται σε αριστερό (λογικο-αναλυτικό) και μορφο-συνθετικό για το δεξιό. Προτασιακό και Παραθετικό.

Σύμφωνα με τη γενετική, όλα είναι προκαθορισμένα από μια χρονική στιγμή που προηγείται της γέννησης και δεν είναι δυνατό να τροποποιηθούν. Παράλληλα σύμφωνα με την ίδια θεωρία, ο επιστήμονας μπορεί να προβλέψει την πορεία της οργανικής και ψυχικής εξέλιξης του ατόμου, από τη στιγμή της σύλληψης. Αυτό ακριβώς το σημείο, για πολλούς θεωρείται και η μεγαλύτερη απειλή στη γενετική.

ΣΥΝΑΨΕΙΣ: Για τις νοητικές διεργασίες αναφερόμαστε στον τρόπο με τους οποίους οι νευρώνες δημιουργούν νευρωνικές οδούς, οι οποίες είναι υπεύθυνες για τη μεταφορά των ηλεκτρικών σημάτων, καθώς επίσης και ο τρόπος επικοινωνίας μεταξύ των νευρώνων που επιτυγχάνεται μέσα από τις συνάψεις και τη συναπτική διαβίβαση.

Τόσο οι συνάψεις όσο και οι συναπτικές συνδέσεις, διαθέτουν μια μορφή εξειδίκευσης η οποία αποκτήθηκε κατά τη διάρκεια της ανθρώπινης εξέλιξης. Αυτή η εξειδίκευση της συναπτικής σύνδεσης αποτελεί τη βάση των νοητικών διαδικασιών, των κινητικών ενεργειών και του συναισθήματος συν τους κληρονομικούς, οργανικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες.

ΝΕΥΡΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Η λειτουργία του νευρικού συστήματος είναι απολύτως συνεπής με το γεγονός ότι αυτό επιτελεί μέρος μιας αυτόνομης μονάδας, κάθε λειτουργική κατάσταση της οποίας οδηγεί σε διαφορετική λειτουργική κατάσταση μέσα στην ίδια μονάδα.

Τούτη η λειτουργική «κλειστότητα» αποκαλείται **ΑΥΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟΣ**

ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ με χαρακτηριστικά, τα οποία:

1. Διακρίνονται από αυτονομία, δηλαδή υποτάσσουν τις περιβαλλοντικές μεταβολές – διαταραχές στην ιδιαίτερη τους οργάνωση.
2. Διαθέτουν ατομικότητα , δηλαδή διατηρούν χάρη στην ίδια τους τη δραστηριότητα, την ταυτότητά τους, η οποία είναι ανεξάρτητη από τις αλληλεπιδράσεις τους με οποιονδήποτε παρατηρητή.
3. Αποτελούν ανεξάρτητες μονάδες.
4. Δεν διαθέτουν σκοπό, λειτουργία, τελεονομία. Τούτες οι έννοιες ανήκουν στο πλαίσιο παρατήρησης της λειτουργίας (παρατηρητής).
5. Δεν έχουν είσοδο – έξοδο. Οι έννοιες είσοδος, έξοδος, πληροφορία ανήκουν στο δικό μας περιγραφικό πεδίο ως παρατηρητών.

Τα ανωτέρω είναι σε αντίθεση με τα κυρίαρχα ερμηνευτικά συστήματα περί αντικειμενικότητας ή εσωτερικότητας του παρατηρητή.